

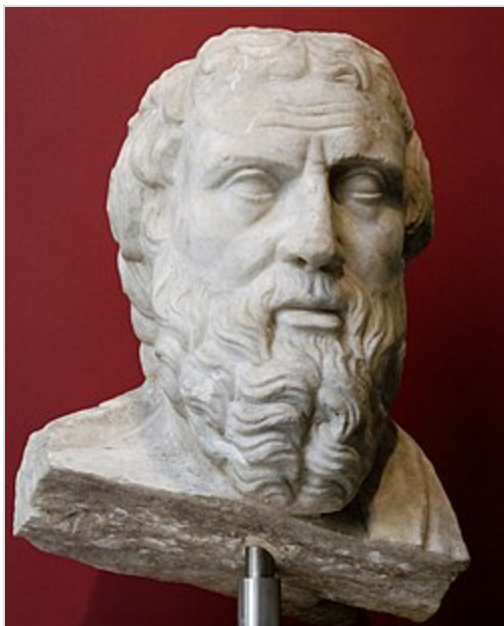

ဝီကီမီဒီယာ

ပုံနှိပ်ပုံနှိပ် မာတုပုံနှိပ်

ကဏ္ဍ:ဝင်

ဝဋ်(အင်္ဂလိက်: *History*, Burmese; သမိုင်း) ဟိုမှူး၌ ဒ်အရာမလုတ် ပရူမဒ်လဝ်တုဲ ပွဲအခိၣ်အတိက်တေအ် နူကဵု မချူစုတ်သမ္တိလဝ် နကဵုလိက်ရ။ ပွဲမလုတ် ခေတ်ကွာဟံစုတ်သမ္တိ မချူလဝ် နကဵုလိက် ဣတအ်ၣ် ညးကော်စ မလုတ် ခေတ်ကိပ်ကွာစုတ်သမ္တိဝဋ် (prehistory) ရ။ ခေတ်ကိပ်ကွာစုတ်သမ္တိဝဋ် နကဵုမစံက်ခါ ပွဲဒ် ဝဋ်တအ်တုဲ ဗွဲကထံး ပရူမဒ်လဝ် ပွဲခေတ်ဂုရ်။ ဘာသာဝဋ်ၣ် ဒ် အရာ မလုတ် ပရူလညာတ်သမ္တိ ကောန်မိဟ်တအ်၊ ဗီုပြ်ၣ် ဂကောံမိ ဟ်တအ် မဒက်ပုန်လဝ်၊ ပရူမကတိၣ်ဒ်လဝ် ပွဲအခိၣ်အတိက်၊ ပရူဗီုမ ပြ်ၣ်လံာ်ကွၢ်ၣ်လဝ်၊ ပရူဗီုမချူစုတ်ကွၢ်ၣ်လဝ်၊ ဟိုတ်အဆက်အစပ် ပရူဒ်ဒ် မွဲကုမ္မဲတအ် ပွဲအခိၣ်အတိက်တေအ်ရ။ မအရေဝ် အရာမ ဆေၣ် ကုပရူဒ်ဒ်အတိက်တအ်ၣ် စုတ်သမ္တိ၊ ကလေၣ်ဗွဲကပတိုန်၊ ပ ကော်ပကေဝ်၊ ပတိုန်ထွေး၊ ကော် ကံက်အဓိပ္ပါယ် တၢ်ဂ့ၣ် မကတိၣ်ဒ် လဝ် ပွဲအခိၣ်အတိက် ဒ်တမ်ရ။ တုပညာ မချူဝဋ်ၣ် ညးကော် အ စာဝဋ် ရ။

ဟေရဝ်ဒဝ်တုသ် (Herodotus) (ဇိတ် 484 BC – c. 425 BC), ညးမဂ္ဂဒ်ၣ် စုတ်သမ္တိ မအံ က် ဝဋ်။

အရာ (ဝါ) လိက်တုပညာတအ် မပတိုန်ထွေး မပါဲါ သေၣ်ဂေၣ် ပရူ ဒ်ဒ်အတိက် အဆက်အစပ် ဟိုတ် ကော် ဖိုတ်အလေဝ် ပါလုပလိဟ် ပွဲဝဋ်ကဵုရ။ အစာဝဋ်တအ် လဆောင်မ္မး သေၣ်ဂေၣ် ပါဲါ နိယာမ ပရူဒ်ဒ်အတိက်တုဲ ဗီုလိ ဆက်စပ် ကုပရူမကတိၣ်ဒ်ဒ် ပွဲအခိၣ် ပစ္စုပ္ပန်ဏအ်ရ။

ပေါမ်၊ ဇာတ် (stories) တအ်ၣ် ဒ်အရာမဆေၣ်ကဵုယေန်သ္တုာ်မွဲတုဲ တၢ်ဂ့ၣ် နူပေါမ် ဇာတ်တအ်ၣ် စကာ နဒ် တၢ်ဂ့ၣ်ဝဋ် ဟံၣ်ရ။ ဥပမာ (ပေါမ် မိဗျေၣ်ကေၣ်ထဝ်၊ ပေါမ်မိဗျေၣ်အန်န) တအ်ၣ် ဒ်အရာ အဲကွာယေန်သ္တုာ် (cultural heritage) ရ။ လဆောင်မ္မး ပရူလုၢ် ဗီုကဵု ဝဋ်ကုၣ်၊ ဝဋ်သ္တုာ် နကဵုအင်္ဂလိက် မကော်စ legends တအ်ၣ် လေဝ် စကာ နဒ် တၢ်ဂ့ၣ်ဝဋ် ဟံၣ်ရ။ ပွဲမန ဟိုတ်မဟံၣ်ဝဋ် သီဖအံၣ်တုဲ အရာလိ မဒ်ဝဋ် မလုပလိဟ် အရာမဒ် ဗွဲ၊ အရာလိ မဒ်ပေါမ် မလုပလိဟ် အရာမဖန်ဗဒ်ၣ် ပါစဝါတ်ဒ်ရ။ ဟိုတ်ဂုရ် ပွဲမန ဒ်အရာလိ အင်္ဂလိက် legend ဂု ဒ်ဖန်ဗဒ်ပတိုန် အရေဝ်တုဲမထေက်ရ။ ရံၣ်ကဵု ပွဲလိက်တြိ မဂ္ဂဆီကေတ် ဥပမာ (ပေါမ်သ္တုာ်အသး) ဂုတုဲ ပွဲမန ဝဋ်မ္မး မဂ္ဂအဓိပ္ပါယ် တုပကဵု (history)တုဲ ပေါမ်ဂု တုပကဵု (legend)အင်္ဂလိက် ဗီုဏအ် ဟံၣ်ကဵုရ။ ယ ဝဋ် ဟိုဗီုဏအ်မ္မး သွက်အရေဝ်အင်္ဂလိက် story ဂု ဗီုလိ ဂံၣ်ဟို ဗီုမနပုန်ရော။

ပွဲဝဋ်တုဲမ္မး ဟေရဝ်ဒဝ်တုသ် (Herodotus) အစာဝဋ်ဂရိတ် နူကဵု ၅ ဗွဲကံၣ်သီၣ် ဒ်မိဟ် မလုတ်ဆေၣ်ကဵုဝဋ် ကွာအိုတ်တုဲ ညးတအ် စုတ်သမ္တိလဝ် မအံက်ဝဋ်၊ ပွဲအခိၣ်တုပပံ အစာဝဋ်ဂရိတ်မ္မပုန်ၣ် ဒ် အစာဝဋ်ထုသာဒ် (Thucydides)ရ။ ညးတအ်ၣ် ဒ်မိဟ် မဖျေဟ်ရိဟ်ကွက် မဆေၣ်ကဵု ပညာမလုတ် ဘာသာဝဋ် ပွဲခေတ်လုဟ် ဟံၣ်ရ။ ညးဓါၣ် ဟေရဝ်ဒဝ်တုသ် ဂု ဒ်မိဟ်လုတ် မဆေၣ်ကဵု ယေန်သ္တုာ်အခိက်ဘဝမိဟ် မပြ်ၣ်လံာ်တုဲ ထုသာဒ် ဒ်ဒ် ဒ်မိဟ် မလုတ်ပရူဝဋ်သ္တုာ် ကော် ပေါ်ဟန်ဂမ္တုာ်ရ။ ပွဲရးဗွဲကမ္မး လိက်ဝဋ်တမ်သ္တုာ်ကောတ်သ္တုာ် (Spring and Autumn Annals) မဒ်လက်ဝဋ်သ္တုာ် ဂကူကြုကုၣ် ချူလဝ်တုဲ ပွဲဘီသီ ၇၂၂ (မူလိက် နူဘီသီ ၂ ဂုရ် ဂံၣ် သေၣ်စက်) ရ။

ပရူဒ်ဒ် မချူလဝ် ပွဲအခိၣ်တမ္မာတေအ်ၣ် ဒ်သဇိုင်ကု သဘာဝဝဋ် ကော် သက်သီနနာနာသ်တုဲ ပရူမချူလဝ် အတိက်တအ်ဗွဲမဂ္ဂၣ်ၣ် ကလေၣ်ကံက်အဓိပ္ပါယ်တုဟ် ပြ်ၣ်လံာ်ထေအ်တုဲတအ်ၣ် ဆက်နွံဒ် လုၢ်ရ။ ဘာသာ ဝဋ်ၣ် ပွဲဘာသာကောန်ဇုာ်ကဵု သိုကဵု နဒ် ကဆံၣ်တုပညာ မကတ်လုတ် ပွဲတက္ကသိုလ်ၣ် ဆက်ကတ်လုတ်ဒ်ဗီု ဟ်ရ။

ကဏ္ဍလစဉ်ဂမ္ဘိုင်

ကဏ္ဍဏအံ နံဆအတိုင် ဗွဲသုဝံဝရ။ ၂၄ ကဏ္ဍလစဉ်ဂမ္ဘိုင်၊ ပှောင်ကို ၂၄ သီဖှိတ်

က

ကဏ္ဍမိ (၁ ကဏ္ဍ, ၁ မုက်လိက်)

ကြက္ခဒိန် (၄ ကဏ္ဍ, ၅ မုက်လိက်)

ခ

▸ ခေတ်တမ္မာ (၁ မုက်လိက်)

ခေတ်တို့ (၃ ကဏ္ဍ, ၁ မုက်လိက်)

ခေတ်တို့အိုတ် (၂ ကဏ္ဍ)

တ

တဲပဲကြက္ခဒိန် (၁၂ ကဏ္ဍ, ၃ မုက်လိက်)

ထ

ထာမ်ပလိက် ဝင်ဂမ္ဘိုင် (၂ ကဏ္ဍ)

ဗ

ဗေဒသုတေသန အခိုက်တမ္မာ (၂ ကဏ္ဍ, ၁ မုက်လိက်)

ဗွင်ကွဲဂမ္ဘိုင် (၃ ကဏ္ဍ, ၁ မုက်လိက်)

မ

မုက်လိက် ပရူပရာ (၃ ကဏ္ဍ)

လ

လိက်တုအံ (၁ ကဏ္ဍ)

ဝ

ဝင် ချင်ဗွာ (၁ ကဏ္ဍ, ၁၈ မှက်လိက်)

ဝင် သာသနာ (၁ ကဏ္ဍ, ၃ မှက်လိက်)

ဝင် အာရှအပွဲ (၄ ကဏ္ဍ, ၁၁ မှက်လိက်)

▸ ဝင်ဂူးတိ (၁ မှက်လိက်)

ဝင်ဗုဒ္ဓဘာသာ (၂ ကဏ္ဍ, ၂ မှက်လိက်)

▸ ဝင်ရောမ (၂ မှက်လိက်)

ဝင်သာသနာ (၁ ကဏ္ဍ, ၄ မှက်လိက်)

ဝင်အလိုက်အခိုင် (၁ ကဏ္ဍ)

သ

သံဂါယနာ (၂ ကဏ္ဍ)

အ

အခိုင် (၁၀ ကဏ္ဍ, ၁၅ မှက်လိက်)

အခိုင်ကာလ ပဲ့ ဝင် (၁ ကဏ္ဍ, ၁ မှက်လိက်)

အတ္ထုပ္ပတ္တိဂမ္ဘိုင် (၂ ကဏ္ဍ)

အဲကွဲကွဲကပ် (၄ ကဏ္ဍ, ၄ မှက်လိက်)

မှက်လိက်ဂမ္ဘိုင် ပဲ့ ကဏ္ဍ "ဝင်"

ဗွဲသွင်ဏအံၣ် ဒ်လိဟ် မှက်လိက်ဂမ္ဘိုင် ၄၆ စပ် ကုကဏ္ဍဏအံၣ်ရ။ သိုၣ်ဖျိတ် နံ ၄၆

C

- ဝီကီပီဒီယာ: Categorization

က

- ကံင်သီစိုန်ပြမာန်ချင်
- ကျပ်မနုဟပ်၊ လိက်တုအ်

ခ

- ခေတ် ကာဟံစိုပ် ကပ်လင်နီ
- ခေတ်လက္ကရ်-ကပ်လင်နီ
- ခိုင်ဇော်သိုင်ဓမ္မစေတီ

ဂ

- ဂုဏ်စရံ ယေန်သွာင်
- ဂွန်အာရဗီ

ဒ

- ဒဂုင်၊ ကျပ်စေတီ ချင်လှိုင်

ပ

- ပရေင်ကပ်လင်နီ အပ္ပဲချင်
- ပရေင်ထဲန် ယေန်သွာင်
- ပရေင်ဟံပင်စိုတ် လတူ ဝင်အတိက်
- ပွမဒက်ပွန် ရဲနီဂို
- ပွမသီအဝီ
- ပွန် ခြဟတ်ဟံတုပ်သုဟ်
- ပါင်မုက်:ပွန်ဂူးတိ အလန်ဒုတိယ
- ပွန်ဒမုက်
- ပွန်ပျက်ကျာ
- ပွန်သီအဝီ ချင်ဗွာ ၂၀၂၁

ဗ

- ဗေဒသုတေသန အခိုက်တဗွာ
- ဗျူဟာပွန်

- မြစရာချင်
- ဗွတ်ကံ့

မ

- မလိက်ပျူ
- မဟာဗျူဟာ

လ

- ဝီကီပီဒီယာ:လိက်ပရေင့် သဇိင့်/ဝင်

ဝ

- ဝင်
- ဝင် ဂူးတိ
- ဝင် ဝေါဟာရ အပြောပတ်
- ဝင် အာရှအဂ္ဂဲ
- ဝင်ဂကောသင်ဗလိက် ခရေတ်ယာန်မန်
- ဝင်ပုန်ဂတးမန် ခေတ်တို့
- ပါင်မုက်:ဝင်မန်
- ဝင်ရာမညနိကာယ
- ဝင်လွဟ်
- ဝင်ဝိုင်
- ဝင်အက္ခရ်သမီကရဏ
- ပါင်မုက်:ဝင်အေန်ပါယာ
- ဝါဒ ကြံနူ ကပ်လပ်နီ
- သိုင်ဝါရေပ်ရောပ်

သ

- သျှံသျှော် လဟီခေတ်
- သ္မာတ်ဝ် မဏ္ဍလ

အ

- အက်ဒဝ် ဝါဒီ သာအိတ်
- အခိုင်ကာလ
- အဲကွဲးကပ်
- အဲကွဲးပညာ

ကလောင်ကေတ်လပ် နှု ["https://mnw.wikipedia.org/w/index.php?title=ကဏ္ဍ:ဝင်&oldid=23984"](https://mnw.wikipedia.org/w/index.php?title=ကဏ္ဍ:ဝင်&oldid=23984)